

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA Z JĘZYKA POLSKIEGO

W KLASACH GIMNAZJALNYCH

Opracowali nauczyciele poloniści w ramach Zespołu Humanistycznego:

Magdalena Dygoń

Elżbieta Słowik

Monika Wawrzkowicz

SPIS TREŚCI

I.	Kryteria oceniania.....	2
	1. Wypowiedzi ustne.....	2
	2. Prace pisemne.....	4
	3. Inne.....	6
II.	Poziomy wymagań.....	8
	1. Klasa pierwsza gimnazjum.....	8
	2. Klasa druga gimnazjum.....	14
	3. Klasa trzecia gimnazjum.....	20
III.	Warunki i sposoby oceniania, klasyfikowania i promowania.....	26

KRYTERIA OCENIANIA

Uczeń otrzymuje oceny za: wypowiedzi ustne na zadany temat, recytacje, pisemne prace klasowe i domowe, testy sprawdzające wiadomości, dyktanda, aktywność na lekcjach, zeszyt i inne działania praktyczne: inscenizacje, referaty itp.

1. Wypowiedzi ustne

➤ Wypowiedź ustna na zadany temat

Ocena celująca

- umiejętne wykorzystywanie w wypowiedzi materiału poza lekturowego oraz wiedzy z innych dziedzin nauki i kultury;
- wypowiedź spójna, logiczna, bezbłędna językowo i wykazująca się wysokim poziomem merytorycznym;
- krytycyzm, śmiałość argumentacji, samodzielność myślenia;
- umiejętność obrony własnego stanowiska w trakcie dyskusji, formułowanie obiektywnych i krytycznych wniosków;
- umiejętne i swobodne posługiwanie się pojęciami abstrakcyjnymi oraz terminami specjalistycznymi;
- zajęcie aktywnego stanowiska nadawcy i odbiorcy komunikatu werbalnego, wzbudzenie zainteresowania słuchaczy;
- oprócz tego, takie wymogi, jak na ocenę bardzo dobrą.

Ocena bardzo dobra

- wykazanie się bardzo dobrą znajomością materiału programowego;
- tworzenie precyzyjnych i spójnych wypowiedzi, hierarchizowanie elementów treści (logiczny układ całości, wyraźne zaznaczenie wstępu, rozwinięcia, wniosków);
- umiejętne włączanie się do dyskusji: prezentowanie własnego stanowiska i punktu widzenia, przemyślana i dojrzała argumentacja, formułowanie obiektywnych wniosków, umiejętność słuchania cudzych racji;
- wygłaszanie przemówień, referatów;
- dokonywanie uogólnień, samodzielnych sądów i spostrzeżeń;
- bogaty zasób słownictwa, sprawne posługiwanie się nowo poznanymi terminami i pojęciami;
- wypowiedzianie się zgodne z normą językową;
- właściwe tempo i intonacja wypowiedzi;
- komunikatywność przekazu;
- kultura wypowiedzi.

Ocena dobra

- swobodne i sensowne wypowiedzianie się zgodne z tematem, poparte argumentacją;
- samodzielne formułowanie wniosków;
- uchwycenie zależności i związków między zjawiskami;
- dbanie o spójność i przejrzystość wypowiedzi;
- wyrażanie i uzasadnianie własnego stanowiska w trakcie prowadzonej dyskusji;
- podejmowanie prób wygłaszania przemówień i referatów;

- celowe wprowadzanie do wypowiedzi nowo poznanych słów, związków frazeologicznych, terminów teoretycznoliterackich;
- tworzenie logicznych i spójnych wypowiedzi wielozdaniowych, zgodnych z ogólnopolską normą językową;
- poprawne konstruowanie zdań złożonych;
- właściwe tempo i intonacja wypowiedzi.

Ocena dostateczna

- trafna, samodzielna, ale zbyt krótka wypowiedź zgodna z określonym tematem, poprawna merytorycznie (z niewielkimi usterkami stylistycznymi), w większości odtwórcza, uproszczona;
- próby argumentowania własnego stanowiska w dyskusji i formułowania wniosków;
- posługiwanie się podstawowymi terminami i pojęciami teoretycznoliterackimi;
- poprawne słownictwo, unikanie stylu potocznego, dążenie do zgodności z ogólnopolską normą wymowy;
- na ogół poprawne konstrukcje składniowe.

Ocena dopuszczająca

- odtwórcza prezentacja wiadomości;
- nieumiejętność selekcji materiału, wypowiedź nieuporządkowana;
- tworzenie logicznej wypowiedzi jednozdaniowej, próby formułowania wypowiedzi kilkuzdaniowej, wspomagane przez nauczyciela (pytania pomocnicze);
- próba zajęcia własnego stanowiska w dyskusji;
- słaba znajomość terminów teoretycznoliterackich;
- ubogi zasób słownictwa, częste posługiwanie się stylem potocznym;
- na ogół poprawne pod względem składniowym budowanie zdań.

Ocena niedostateczna

- niespełnianie wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

➤ **Recytacja**

Ocena celująca

- ciekawa interpretacja głosowa, uwzględniająca charakter tekstu;
- artystyczna prezentacja utworu (np. umiejętne wykorzystanie rekwizytów);
- oryginalność, ekspresja, „pomysł” na tekst;
- wzbudzenie zainteresowania słuchaczy;
- oprócz tego, takie wymogi, jak na ocenę bardzo dobrą.

Ocena bardzo dobra

- interpretacja głosowa uwzględniająca specyfikę utworu (np. temat, kompozycję, nastrój);
- próba artystycznej prezentacji tekstu (np. wykorzystanie rekwizytów, gestykulacji, mimiki).
- oprócz tego, takie wymogi, jak na ocenę dobrą.

Ocena dobra

- bezbłędne opanowanie pamięciowe tekstu;

- właściwa artykulacja, dykcja, intonacja;
- dążenie do poprawnej interpretacji głosowej, zgodnej z charakterem utworu (odpowiednie: modulacja głosu, tempo wypowiedzi, elementy gestykulacji i mimiki).

Ocena dostateczna

- poprawne wygłoszenie tekstu z pamięci (dopuszczalne 2-3 drobne pomyłki);
- próba interpretacji głosowej;
- właściwa dykcja i intonacja;
- odpowiednie tempo wypowiedzi.

Ocena dopuszczająca

- słabe opanowanie pamięciowe tekstu (ok. 60 – 70%);
- wyraźne wygłoszenie utworu, uwzględniające przestankowanie;
- dążenie do poprawności intonacyjnej.

Ocena niedostateczna

- niespełnianie wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

2. Prace pisemne

➤ Zdania domowe i klasowe

poziom merytoryczny:

- zrozumienie tematu, zgodność treści z tematem,
- dobór materiału rzeczowego i umiejętne wykorzystanie go w pracy,
- wnioskowanie, uzasadnianie sądów, wartościowanie,
- umiejętne włączanie cytatów do tekstu;

poziom kompozycyjny:

- posługiwanie się określoną formą wypowiedzi,
- konsekwencja kompozycyjna,
- spójność tekstu,
- estetyka pracy;

poziom językowo – stylistyczny:

- zgodne z normą posługiwanie się fleksją, frazeologią i składnią,
- bogate słownictwo,
- poprawność ortograficzna i interpunkcyjna,
- funkcjonalność zastosowanych form gramatycznych, słownictwa, konstrukcji składniowych.

Po uwzględnieniu powyższych kryteriów, wypracowanie zostanie ocenione następująco:

Ocena celująca

- pełne zrozumienie tematu i wyczerpujące omówienie go; przemyślany dobór materiału i jego oryginalne wykorzystanie oraz odwołanie się do tekstów kultury spoza programu; właściwe wnioski, logiczna argumentacja, wskazywanie wartości i ich hierarchizacja;
- konsekwencja w stosowaniu określonej formy wypowiedzi, przejrzysty logiczny układ treści; tekst spójny; szata graficzna bez zarzutu;

- komunikatywność tekstu i indywidualizacja stylu; bogaty zasób słownictwa; ortografia i interpunkcja bez zarzutu.

Ocena bardzo dobra

- zrozumienie tematu, wyczerpujące omówienie go; przemyślany dobór materiału i odpowiednia interpretacja; właściwe wnioski, logiczna argumentacja, wskazywanie wartości i ich hierarchizacja;
- konsekwentne stosowanie określonej formy wypowiedzi; przejrzysty, logiczny układ treści; tekst spójny; szata graficzna bez zarzutu;
- pojedyncze uchybienia, komunikatywność tekstu i indywidualizacja stylu; bogaty zasób słownictwa; nieliczne drugorzędne błędy ortograficzne, drobne usterki interpunkcyjne.

Ocena dobra

- zrozumienie tematu, wystarczające rozwinięcie go; właściwy dobór materiału i poprawne wykorzystanie go; właściwe wnioski, logiczna argumentacja;
- konsekwencja w stosowaniu określonej formy wypowiedzi, schematyczna kompozycja; sporadyczne zakłócenia spójności tekstu; stosowanie akapitów, estetyczne pismo, sporadyczne skreślenia i poprawki;
- nieliczne odstępstwa od normy, komunikatywność tekstu; urozmaiczone słownictwo; sporadyczne zasadnicze błędy ortograficzne i nieliczne drugorzędne, nieliczne usterki interpunkcyjne.

Ocena dostateczna

- zrozumienie tematu, niepełne rozwinięcie go; na ogół właściwy dobór materiału, próby wykorzystania go w pracy; formułowanie wniosków, uproszczona argumentacja;
- poprawne stosowanie określonej formy wypowiedzi, dopuszczalne uchybienia i brak zachowania proporcji w układzie treści; zakłócenia spójności, nieutrudniające jednak zrozumienia tekstu; dopuszczalny brak akapitów, czytelne pismo, nieliczne skreślenia i poprawki;
- częste odstępstwa od normy, niezakłócające jednak komunikacji; ubogi zasób słownictwa, używanie słownictwa potocznego; nieliczne (I i II kategorii) błędy ortograficzne, usterki interpunkcyjne.

Ocena dopuszczająca

- niepełne zrozumienie tematu, częściowe omówienie go; nie zawsze trafny dobór materiału, nieumiejętne wykorzystanie go; próby formułowania wniosków;
- brak konsekwencji w posługiwaniu się określoną formą wypowiedzi, odtwórczość, chaos w układzie treści; dość liczne zakłócenia spójności tekstu; brak akapitów, mało czytelne pismo; liczne skreślenia i poprawki.
- Wyraźne odstępstwa od normy, pozwalające jednak na zrozumienie tekstu; ubogi zasób słów z przewagą słownictwa potocznego; liczne zasadnicze i drugorzędne błędy ortograficzne i interpunkcyjne.

Ocena niedostateczna

- niespełnianie wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

➤ **Testy i inne zadania punktowane**

97% - 100%	bardzo dobry+
89% - 96%	bardzo dobry
81%- 88%	dobry+
73% - 80%	dobry
65% - 72%	dostateczny +
57% - 64%	dostateczny
49% - 56%	dopuszczający+
40% - 48%	dopuszczający
0% - 39%	niedostateczny

➤ **Dyktanda**

błąd I kategorii	- 4 pkt. karne
błąd II kategorii	-2 pkt. karne
2 błędy int.	-1 pkt. karny

Przeliczenie punktów na oceny:

0	celujący
1 –3	bardzo dobry
4 – 7	dobry
8 – 11	dostateczny
12 – 19	dopuszczający
20 i więcej pkt. karnych	niedostateczny

3. Inne

➤ **Działania praktyczne**

Ze względu na różnorodność form działań praktycznych, kryteria na poszczególne oceny zależą indywidualnie od każdego nauczyciela.

- Umiejętne korzystanie z różnych źródeł informacji oraz ocena przydatności zgromadzonych materiałów, świadome ich selekcjonowanie;
- Obrazowe i logiczne prezentowanie efektów działań swoich lub grupy;
- Zaangażowanie w pracę grupy;
- Wykorzystywanie indywidualnych predyspozycji, uzdolnień podczas prezentacji działań praktycznych;
- Umiejętność przekonywania, sztuka kompromisu;
- Wykonanie dodatkowych prac w czasie pozalekcyjnym;
- Efektywna, spontaniczna i dobrowolna pomoc w nauce udzielona innym, np. kolegom z klasy.

➤ **Aktywność**

Aktywność jest oceniana w formie plusów, których określona przez nauczyciela liczba (np. 5) składa się na ocenę bardzo dobrą. Brak aktywności na zajęciach, brak orientacji w zadaniach

wykonywanych na lekcji, jest oceniany w formie minusów, których określona przez nauczyciela liczba (np. 5) równa się ocenie niedostatecznej.

➤ **Zeszyt przedmiotowy**

Oceniane są:

- kompletność notatek,
- jasność zapisu, estetyka,
- poprawność stylistyczna, ortograficzna i interpunkcyjna.

Ocena wynika ze stopnia realizacji powyższych kryteriów.

II. POZIOMY WYMAGAŃ

1. Klasa pierwsza gimnazjum

Ocena celująca

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wszystkie wymagania na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:

- Wykracza poza treści programowe.
- Cechuje go krytycyzm, samodzielność myślenia świadcząca o dużej sprawności intelektualnej.
- Wykazuje się znajomością kontekstów kulturowych.
- Ma bogaty zasób słownictwa i świadomie go wykorzystuje.
- Jego wypowiedzi cechuje szczególnie poprawność językowa.

Ocena bardzo dobra

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który opanował pełny zakres wiadomości i umiejętności przewidzianych programem nauczania

➤ **Kształcenie językowe i literackie**

Wiadomości

- Określa problematykę utworu.
- Odróżnia fikcję od prawdy historycznej.
- Wskazuje w tekście środki językowe właściwe dla funkcji wypowiedzi (zwroty do adresata, pytania retoryczne, grzecznościowe, argumentowanie).
- Wskazuje w opowiadaniu opisy, określa ich funkcje, rozpoznaje środki językowe służące wyrażaniu uczuć i nastroju w opisach.
- Analizuje i interpretuje utwór liryczny, określa typ liryki, rodzaj podmiotu lirycznego.
- Zna typy narracji, komizm i jego rodzaje.
- Omawia poznawcze i moralne walory utworu.
- Omawia symbolikę utworu, nawiązuje do obyczajowości i tradycji narodowej, wskazuje na jej ciągłość i zmienność, wartości moralne i estetyczne.
- Odczytuje alegorie i morał w bajkach oraz prawy ogólne w przypowieściach.

Umiejętności

- Biegłe dokonuje przekształceń tekstu literackiego (streszczenie, sprawozdanie, opis, opowiadanie).
- Redaguje charakterystykę postaci, charakterystykę porównawczą, używając słownictwa nazywającego uczucia, stany psychiczne i reakcje zewnętrzne, umiejętnie wprowadza cytaty z utworu literackiego, w sposób samodzielny i wszechstronny dokonuje oceny prezentowanego bohatera.
- Dokonuje opisu sytuacji na podstawie lektury, a także wydarzeń, sytuacji rzeczywistych.
- Redaguje sprawozdanie z przebiegu fikcyjnego lub rzeczywistego wydarzenia,
- Redaguje recenzję w formie artykułu do gazetki.
- Redaguje list połączony z innymi formami wypowiedzi do różnych adresatów.
- Redaguje protokół z dyskusji.

- Jest świadomym odbiorcą dzieła literackiego, filmowego czy teatralnego, porównuje dramat z realizacją telewizyjną, powieść z jej adaptacją filmową.
- Bezbłędnie dokonuje analizy utworu epickiego, wskazuje elementy świata przedstawionego, typ narracji, określa bohaterów na podstawie języka jakim się posługują, wyodrębnia akcję, fabułę, epizody, wątki.
- Samodzielnie korzysta ze słownika poprawnej polszczyzny, słownika ortograficznego i wyrazów bliskoznacznych w celu bogacenia słownictwa i korekty własnych prac.
- Dbą o estetykę pisma, poprawnie stosuje akapity i zachowuje właściwe marginesy.
- Spełnia wszystkie wymogi wyszczególnione na ocenę dobrą.

➤ Nauka o języku

Wiadomości

- Odróżnia tryby i strony czasownika.
- Omawia znaczenie okoliczników, ich funkcje składniowe, sposoby wyrażania, związek z wyrazem określanym.
- Określa funkcje wyrazów stojących poza związkami zdania.
- Wskazuje różnice między rodzajami zdań złożonych współrzędnie.
- Rozpoznaje zdania okolicznikowe i ich rodzaje.
- Wykazuje różnice między zdaniami podrzędnymi.

Umiejętności

- Tworzy zdania z orzeczeniem czasownikowym, imiennym i z czasownikiem modalnym oraz z orzeczeniem wyrażonym frazeologizmem.
- Umie przekształcać stronę czynną na bierną.
- Świadomie stosuje różne formy czasowników w różnych formach wypowiedzi.
- Stosuje podmiot w mianowniku, dopełniaczu, domyślny, szeregowy.
- Świadomie stosuje rzeczownik w funkcji przydawki, dopełnienia, okolicznika, orzecznika.
- Używa poprawnych form rzeczowników o odmianie osobliwej.
- Stosuje odpowiednie stopnie przymiotnika ze względu na przekazywana informacje i intencje wypowiedzi.
- Wzbogaca wypowiedzi przymiotnikami w funkcji przydawki i orzecznika.
- Stosuje w wypowiedziach liczebnik w funkcji przydawki i podmiotu.
- Świadomie stosuje różne formy zaimków w celu osiągnięcia spójności wypowiedzi.
- Tworzy i stosuje odpowiednie stopnie przysłówka ze względu na przekazywaną informację i intencję wypowiedzi.
- Poprawnie pisze przyimki złożone.
- Przekształca wypowiedzi różnego typu, stosując zamiennie spójniki.
- Zachowuje poprawną interpunkcję.
- Stosuje partykuły w wypowiedziach w celu zasygnalizowania postawy i uczuć nadawcy wobec wypowiadanych treści.
- Stosuje w wypowiedzeniach odpowiednie wykrzykniki dla uwydatnienia przeżyć, wrażeń i emocji.
- Przeprowadza analizę składniową zdania pojedynczego na trudniejszych przykładach

Ocena dobra

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który opanował wiedzę i umiejętności przewidziane podstawą programową.

➤ **Kształcenie językowe i literackie**

Wiadomości

- Określa i ocenia postawy bohaterów ze względu na ich stosunek do pojęć: szczęście, miłość, wierność, wiara w Boga i ideały.
- Wykazuje dobrą znajomość treści omawianych lektur, omawia elementy świata przedstawionego utworu - wskazuje wątki, bohaterów i ich powiązania, akcję.
- Wymienia rodzaje i gatunki literackie, określa ich cechy (bajka, ballada, satyra, przypowieść, fraszka, hymn, piosenka)
- W utworach lirycznych wskazuje środki stylistyczne: przenośnie, powtórzenie, apostrofę, pytanie retoryczne; identyfikuje osobę mówiącą.
- Dostrzega podstawowe wyróżniki sztuki teatralnej i filmowej.
- Określa tematykę obrazu.
- Zna poznane terminy literackie.

Umiejętności

- Podejmuje próby wypowiedzania się w formach trudniejszych niż określone podstawą programową (np. sprawozdanie - recenzja, opis sytuacji, charakterystyka porównawcza, rozprawka).
- Dbą o estetykę wypowiedzi, mówi wyraźnie, z zaznaczeniem logicznych akcentów.
- Konstruuje logiczną wypowiedź, dobiera właściwe słownictwo.
- Dobiera odpowiednie fragmenty tekstu w celu wspierania swoich sądów.
- W dyskusji powołuje się na wypowiedzi innych osób.
- Poprawnie zapisuje dialog, wzbogaca pracę o elementy opisów.
- Sporządza notatki i sprawnie posługuje się nimi w czasie lekcji.
- Konstruuje wypowiedzi pisemne z zachowaniem trójdzielnej kompozycji

➤ **Nauka o języku**

Wiadomości.

- Rozpoznaje w zdaniu orzeczenie czasownikowe, imienne i orzeczenie z czasownikiem modalnym.
- Potrafi odróżnić formy osobowe i nieosobowe czasownika.
- Określa funkcje składniowe rzeczownika, odmienia przez przypadki, liczby .
- Wskazuje w zdaniu liczebnik w funkcji przydawki i podmiotu.
- Odróżnia nieodmienne części mowy - partykułę i wykrzyknik.

Umiejętności

- Posługuje się różnymi rodzajami wypowiedzi pojedynczych, stosuje odpowiednią interpunkcję.
- Konstruuje wypowiedzenia pojedyncze i złożone.
- Posługuje się czasownikami w różnych trybach i stronach.
- Poprawnie tworzy formy czasownika.
- Poprawnie stosuje formy nieregularne czasownika.
- Stosuje w zdaniu rzeczownik w funkcji przydawki, dopełnienia, okolicznika, orzecznika.
- Poprawnie zapisuje osobliwe formy rzeczownika.
- Stosuje w wypowiedzeniach przymiotnik w funkcji przydawki i orzecznika.

- Poprawnie stworzy i zapisuje stopień wyższy i najwyższy różnych przymiotników.
- Dostosowuje formy przymiotnika do rzeczownika.
- Dostosowuje formy rzeczownika i czasownika do liczebnika.
- Zastępuje różne części mowy odpowiednimi zaimkami.
- Poprawnie pisze przysłówki złożone.
- Stosuje stopień wyższy i najwyższy przysłówka, poprawnie pisze *nie* z przysłówkami w stopniu wyższym i najwyższym.
- Poprawnie pisze wyrażenia przyimkowe.
- Poprawnie stosuje spójniki jako wskaźniki zespolenia w wypowiedzeniu złożonym.
- Pisze poprawnie partykuły: *-nie, -by, -że, -no, -li, -czy* z różnymi częściami mowy.
- Dostrzega celowość użycia wykrzyknienia w wypowiedzi ustnej i pisemnej.
- Przeprowadza analizę składniową zdania pojedynczego rozwiniętego.
- Potrafi nazwać rodzaje zdań podrzędnie i współrzędnie złożonych.

Ocena dostateczna

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który posiadał wiadomości i umiejętności stosunkowo łatwe do opanowania, użyteczne w życiu codziennym i absolutnie niezbędne do kontynuowania nauki na wyższym szczeblu.

➤ **Kształcenie językowe i literackie**

Wiadomości

- Odwołuje się do poznanych tekstów; zna treść obowiązkowych lektur.
- Zna pojęcia: dramat, fraszka, bajka, hymn, powieść historyczna, poprawnie posługuje się nimi w wypowiedziach.
- Rozróżnia rodzaje i gatunki literackie.
- Zna i stosuje przynajmniej w stopniu dostatecznym zasady ortografii i interpunkcji.

Umiejętności

- Przedstawia treść utworu na podstawie cichego czytania tekstu, określa akcję i jej przebieg, wskazuje monologi i dialogi, rozumie motywacje postępowania bohaterów.
- Poprawnie redaguje charakterystykę postaci, opowiadanie, opis, streszczenie, sprawozdanie z lektury.
- Samodzielnie posługuje się poznanymi słownikami.
- W jego wypowiedziach pisemnych i ustnych dopuszczalne są nieliczne usterki stylistyczne, składniowe, drobne błędy rzeczowe, pewne niespójności, ale przy zachowaniu myśli przewodniej.

➤ **Nauka o języku**

Wiadomości

- Rozróżnia okoliczniki, potrafi określić sposoby ich wyrażania.
- Wyróżnia w zdaniu rzeczownik, określa jego formę fleksyjną, funkcję składniową.
- Wyszukuje w zdaniu przymiotnik, stosuje w poprawnych formach gramatycznych, Rozróżnia zaimki, rozpoznaje partykuły.
- Rozróżnia rodzaje okoliczników.

- Rozpoznaje zdania złożone współrzędnie i podrzędnie.

Umiejętności

- Tworzy czasowniki w różnych trybach i stronach.
- Określa funkcje składniowe znanych części mowy.
- Pisze w miarę poprawnie partykuły "nie" i "by" z czasownikiem.
- wyróżnia przymiotniki podlegające stopniowaniu i stopniuje je, określa funkcję w zdaniu.
- Uzupełnia zdania wykrzyknikami.
- Na łatwych przykładach przeprowadza analizę zdania pojedynczego, wyodrębnia zespoły składniowe, sporządza wykres zdania.
- Przy pomocy nauczyciela rysuje schemat składniowy zdania złożonego.

Ocena dopuszczająca

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, którego wiedza i umiejętności pozwalają na samodzielne lub przy pomocy nauczyciela wykonanie zadań o niewielkim stopniu trudności.

➤ **Kształcenie językowe i literackie**

Wiadomości

- Potrafi odróżnić w utworze fikcję, fakt,
- Określa najważniejsze cechy powieści: akcję, wątki, bohaterów, temat.
- Odróżnia epikę, lirykę i dramat.
- W prostych przykładach wskazuje: apostrofę, porównanie, przenośnię, epitet, rymy, pytania retoryczne.
- Rozumie pojęcia: archaizm, podmiot liryczny, obyczaj, adaptacja, opera, środki masowego przekazu.

Umiejętności

- Jego technika czytania i rozumienia tekstu literackiego daje możliwość samodzielnego przekazania opowiadania odtwórczego.
- W stopniu zadowalającym pracuje z książką; zaznacza fragmenty, rozumie je, wyciąga z nich proste wnioski.
- Potrafi krótko scharakteryzować bohatera.
- Umie znaleźć odpowiednią informację we wskazanym słowniku.
- Samodzielnie pisze plan ramowy, charakterystykę bohatera, opowiadanie, streszczenie, list, porządek zebrania.
- W miarę poprawnie wygłasza z pamięci utwory poetyckie lub fragmenty prozy .
- W wypowiedziach pisemnych popełnia błędy stylistyczne, logiczne, ortograficzne, drobne błędy rzeczowe nie przekreślające całkowicie wartości pracy i wysiłku, jaki włożył w ich napisanie.

➤ **Nauka o języku**

Wiadomości

- Rozpoznaje odmienne i nieodmienne części mowy.
- Wyodrębnia w zdaniu podmiot, orzeczenie.

- Rozróżnia zdania pojedyncze i złożone, równoważnik zdania, zdanie pytające, wykrzyknikowe, oznajmujące.
- Na prostych przykładach rozróżnia zdania współrzędnie i podrzędnie złożone.

Umiejętności

- Poprawnie stosuje skrócone formy zaimków.
- Odmienia czasownik przez osoby, liczbę, rodzaje, tryby.
- Odmienia rzeczownik, przymiotnik i łatwe przykłady liczebnika.
- Wykonuje wykres prostego zdania złożonego

Ocena niedostateczna

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, którego wiedza i umiejętności wykluczają samodzielne lub przy pomocy nauczyciela wykonanie zadań o elementarnym stopniu trudności.

➤ **Kształcenie językowe i literackie**

Wiadomości

- Nie opanował w stopniu zadowalającym wiadomości dotyczących rodzajów i gatunków literackich.
- Nie zna podstawowych cech powieści.
- Ma słaby zakres słownictwa, błędnie redaguje swoje wypowiedzi pod względem językowym.
- W wypowiedziach pisemnych nie przestrzega zasad ortograficznych, interpunkcyjnych, językowo - logicznych i stylistycznych.

Umiejętności

- Uczeń nie opanował techniki głośnego i cichego czytania tekstu w stopniu zadowalającym, ma trudności ze zrozumieniem lektury.
- Nie potrafi pracować z książką.
- Nie potrafi dokonywać analizy utworu literackiego.
- Nie odróżnia podstawowych środków artystycznego obrazowania.
- Nie potrafi formułować dłuższych form wypowiedzi pisemnej (opowiadanie, opis, charakterystyka, streszczenie, list)

➤ **Nauka o języku**

Wiadomości

- Ma kłopoty z rozpoznawaniem odmiennych i nieodmiennych części mowy.
- Ma kłopoty z rozróżnianiem zdania pojedynczego, złożonego, równoważnika zdania,

Umiejętności

- Popętnia rażące błędy w odmianie czasownika, rzeczownika, przymiotnika i liczebnika.
- Nie potrafi odróżnić zdania współrzędnie i podrzędnie złożonego.

2. Klasa druga gimnazjum

Ocena celująca

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wszystkie wymagania na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:

- Wykracza poza treści programowe.
- Cechuje go krytycyzm, samodzielność myślenia świadcząca o dużej sprawności intelektualnej.
- Wykazuje się znajomością kontekstów kulturowych.
- Ma bogaty zasób słownictwa i świadomie go wykorzystuje.
- Jego wypowiedzi cechuje szczególna poprawność językowa.

Ocena bardzo dobra

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który opanował pełny zakres wiadomości i umiejętności przewidzianych programem nauczania

➤ **Kształcenie językowe i literackie**

Wiadomości

- Bezbłędnie dokonuje analizy utworu epickiego, wskazuje elementy świata przedstawionego, typ narracji, określa bohaterów na podstawie języka jakim się posługują, wyodrębnia akcję, fabułę, epizody, wątki.
- Wskazuje w tekście środki językowe właściwe dla funkcji wypowiedzi (zwroty do adresata, pytania retoryczne, grzecznościowe, argumentowanie).
- Wskazuje w opowiadaniu opisy, określa ich funkcje, rozpoznaje środki językowe służące wyrażaniu uczuć i nastroju w opisach.
- Analizuje i interpretuje utwór liryczny, określa typ liryki, rodzaj podmiotu lirycznego.
- Zna typy narracji, komizm i jego rodzaje, omawia poznawcze i moralne walory utworu.

Umiejętności

- Sprawnie posługuje się w wypowiedziach różnorodnymi środkami językowymi (leksykalnymi, składniowymi), słownictwem o zabarwieniu emocjonalnym, konstruuje wypowiedź zgodną z tematem, posługuje się poprawną polszczyzną, unika powtórzeń.
- Biegłe dokonuje przekształceń tekstu literackiego (streszczenie, sprawozdanie, opis, opowiadanie).
- Redaguje charakterystykę postaci, charakterystykę porównawczą, używając słownictwa nazywającego uczucia, stany psychiczne i reakcje zewnętrzne, umiejętnie wprowadza cytaty z utworu literackiego, w sposób samodzielny i wszechstronny dokonuje oceny prezentowanego bohatera.
- Dokonuje opisu sytuacji na podstawie lektury, a także wydarzeń, sytuacji rzeczywistych.
- Opisuje zjawiska przyrodnicze, krajobraz, wzbogaca wypowiedź różnorodnymi środkami artystycznego wyrazu.
- Redaguje sprawozdanie z przebiegu fikcyjnego lub rzeczywistego wydarzenia, świadomie stosuje składnię typu informacyjnego.
- Redaguje recenzję w formie artykułu do gazетки.
- Porządkuje argumenty i sporządza plan kompozycyjny rozprawki.
- Redaguje list połączony z innymi formami wypowiedzi do różnych adresatów.

- Redaguje protokół z dyskusji.
- Jest świadomym odbiorcą dzieła literackiego, filmowego czy teatralnego, porównuje dramaty z realizacją telewizyjną, powieść z jej adaptacją filmową.
- Omawia symbolikę utworu, nawiązuje do obyczajowości i tradycji narodowej, wskazuje na jej ciągłość i zmienność, wartości moralne i estetyczne.
- Samodzielnie korzysta ze słownika poprawnej polszczyzny, słownika ortograficznego i wyrazów bliskoznacznych w celu bogacenia słownictwa i korekty własnych prac.
- Dbą o estetykę pisma, poprawnie stosuje akapity i zachowuje właściwe marginesy.

➤ Nauka o języku

Wiadomości

- Określa funkcje stron czasownika, zasadę stosowania strony czynnej i biernej.
- Wskazuje różnice między czasownikiem przechodnim i nieprzechodnim.
- Wyjaśnia, na czym polega nieregularność odmiany czasownika, osobliwości w odmianie rzeczownika.
- Omawia znaczenie okoliczników, ich funkcje składniowe, sposoby wyrażania, związek z wyrazem określanym.
- Stosuje podmiot w mianowniku, dopełniaczu, domyślny, szeregowy.
- Określa funkcje wyrazów stojących poza związkami zdania.
- Wskazuje różnice między rodzajami zdań złożonych współrzędnie.
- Rozpoznaje zdania okolicznikowe i ich rodzaje.
- Wykazuje różnice między zdaniami podrzędnymi.

Umiejętności

- Tworzy zdania z orzeczeniem czasownikowym, imiennym i z czasownikiem modalnym oraz z orzeczeniem wyrażonym frazeologizmem.
- Stosuje odpowiednie stopnie przymiotnika ze względu na przekazywaną informację i intencję wypowiedzi.
- Bezbłędnie przeprowadza klasyfikację zaimków (ze względu na różne kryteria).
- Poprawnie pisze zaimki złożone.
- Określa funkcje pełnione w wypowiedziach przez partykuły i wykrzykniki.
- Przeprowadza analizę składniową zdania pojedynczego na trudniejszych przykładach.
- Przedstawia budowę zdania złożonego na wykresie, nazywa zdania składowe.
- Dokonuje analizy słotwórczej wyrazu, tworzy rodzinę wyrazów.
- Określa ekspresywne i znaczeniowe funkcje formantów.
- Poprawnie pisze skróty i skrótowce.
- Określa cechy głosek.
- Wskazuje i nazywa zjawiska fonetyczne (uproszczenia, upodobnienia pod względem dźwięczności).

Ocena dobra

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który opanował wiedzę i umiejętności przewidziane podstawą programową.

➤ Kształcenie językowe i literackie

Wiadomości

- Wskazuje dobrą znajomość treści omawianych lektur, omawia elementy świata przedstawionego utworu - wskazuje wątki, bohaterów i ich powiązania, akcje.
- Wymienia rodzaje i gatunki literackie, określa ich cechy.
- Zna terminy literackie.

Umiejętności

- Podejmuje próby wypowiedzania się w formach trudniejszych niż określone podstawą programową (np. sprawozdanie - recenzja, opis sytuacji, charakterystyka porównawcza).
- Określa i ocenia postawy bohaterów ze względu na ich stosunek do pojęć; szczęście, miłość, wierność, wiara w Boga i ideały.
- Dobiera odpowiednie fragmenty tekstu w celu wspierania swoich sądów.
- Umieszcza poznane teksty we właściwych ramach chronologicznych.
- Sporządza notatki i sprawnie posługuje się nimi w czasie lekcji.
- Wskazuje w utworze poznane środki stylistyczne, określa ich funkcje w utworze.
- Poprawnie zapisuje dialog, wzbogaca pracę o elementy opisów.

➤ Nauka o języku

Wiadomości

- Określa role imiesłów w zdaniu.
- Odróżnia nieodmienne części mowy - nazywa rodzaje partykuł, wykrzykników.
- Dostrzega celowość użycia wykrzyknienia w wypowiedzi ustnej i pisemnej.
- Wyjaśnia skróty, zna ich pisownie.

Umiejętności

- Określa funkcje składniowe rzeczownika, odmienia przez przypadki, liczby
- Poprawnie zapisuje osobliwe formy rzeczownika.
- Potrafi odróżnić formy osobowe i nieosobowe czasownika.
- Poprawnie stosuje nieregularne formy czasownika.
- Pisze poprawnie partykuły z różnymi częściami mowy.
- Przeprowadza analizę składniową zdania pojedynczego rozwiniętego.
- Potrafi nazwać rodzaje zdań podrzędnie i współrzędnie złożonych.
- Poprawnie pisze wyrażenia przyimkowe.
- Dokonuje analizy słowotwórczej wyrazu, wykonuje wykres rodziny wyrazów.
- Określa podstawowe funkcje formantów.
- Określa cechy głosek.
- Wskazuje upodobnienia pod względem dźwięczności i uproszczenia grup spółgłoskowych.

Ocena dostateczna.

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który posiadał wiadomości i umiejętności stosunkowo łatwe do opanowania, użyteczne w życiu codziennym i absolutnie niezbędne do kontynuowania nauki na wyższym szczeblu.

➤ Kształcenie językowe i literackie

Wiadomości

- Zna pojęcia: dramat, fraszka, satyrę, powieść historyczna, poprawnie posługuje się nimi w wypowiedziach.

Umiejętności

- Przedstawia treść utworu na podstawie cichego czytania tekstu, określa akcję i jej przebieg, wskazuje monologi i dialogi, rozumie motywacje postępowania bohaterów.
- Poprawnie redaguje charakterystykę postaci, opowiadanie, opis, streszczenie, sprawozdanie z lektury.
- Samodzielnie posługuje się poznanymi słownikami.
- Zna i stosuje przynajmniej w stopniu dostatecznym zasady ortografii i interpunkcji.

➤ Nauka o języku

Wiadomości

- Odróżnia imiesłowy od innych form czasownika, rozróżnia imiesłowy przymiotnikowe i przysłówkowe.
- Rozróżnia okoliczniki, potrafi określić sposoby ich wyrażania.
- Rozróżnia zaimki, rozpoznaje partykuły.
- Rozróżnia rodzaje okoliczników.
- Wyróżnia imiesłowowy równoważnik zdania.
- Wskazuje skróty i skrótowce.
- Określa cechy głosek.

Umiejętności

- Tworzy różne strony czasowników.
- Określa funkcje składniowe znanych części mowy.
- Pisze w miarę poprawnie partykuły "nie" i "by" z czasownikiem.
- Wyróżnia w zdaniu rzeczownik, określa jego formę fleksyjną, funkcję składniową.
- Wyszukuje w zdaniu przymiotnik, stosuje w poprawnych formach gramatycznych, wyróżnia przymiotniki podlegające stopniowaniu i stopniuje je, określa funkcję w zdaniu.
- Uzupełnia zdania wykrzyknikami.
- Na łatwych przykładach przeprowadza analizę zdania pojedynczego, wyodrębnia zespoły składniowe, sporządza wykres zdania.
- Rozpoznaje zdania złożone współrzędnie i podrzędnie.
- Przy pomocy nauczyciela rysuje schemat składniowy zdania złożonego.
- Na prostych przykładach wskazuje podstawę słotwórcza i formant.
- Wykonuje mało skomplikowane wykresy rodziny wyrazów.

Ocena dopuszczająca

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, którego wiedza i umiejętności pozwalają na samodzielne lub przy pomocy nauczyciela wykonanie zadań o niewielkim stopniu trudności.

➤ Kształcenie językowe i literackie

Wiadomości

- Potrafi odróżnić w utworze fikcję, fakt,
- Określa najważniejsze cechy powieści: akcję, wątki, bohaterów, temat.
- Odróżnia epikę, lirykę i dramat.
- Rozumie pojęcia: archaizm, podmiot liryczny, obyczaj, adaptacja, opera, środki masowego przekazu.

Umiejętności

- Jego technika czytania i rozumienia tekstu literackiego daje możliwość samodzielnego przekazania opowiadania odtwórczego.
- W stopniu zadowalającym pracuje z książką; zaznacza fragmenty, rozumie je, wyciąga z nich proste wnioski.
- Potrafi krótko scharakteryzować bohatera.
- Umie znaleźć odpowiednią informację we wskazanym słowniku.
- W prostych przykładach wskazuje: apostrofę, porównanie, przenośnię, epitet, rymy, pytania retoryczne.
- Samodzielnie pisze plan ramowy, charakterystykę bohatera, opowiadanie, streszczenie, list, porządek zebrania.
- W miarę poprawnie wygłasza z pamięci utwory poetyckie lub fragmenty prozy .
- W wypowiedziach pisemnych popełnia błędy stylistyczne, logiczne, ortograficzne nie przekreślające całkowicie wartości pracy i wysiłku, jaki włożył w ich napisanie.

➤ Nauka o języku

Wiadomości

- Rozpoznaje odmienne i nieodmienne części mowy.
- Wskazuje w prostych zdaniach imiesłów (bez określania jego nazwy).
- Samodzielnie podaje 1 - 2 przykłady osobliwości w odmianie rzeczownika.
- Rozróżnia zdania pojedyncze i złożone, równoważnik zdania, zdanie pytające, wykrzyknikowe, oznajmujące.
- Na prostych przykładach rozróżnia zdania współrzędnie i podrzędnie złożone.
- Tworzy rodzinę wyrazów.
- Odróżnia samogłoski od spółgłosek.

Umiejętności

- Poprawnie stosuje skrócone formy zaimków.
- Odmienia czasownik przez osoby, liczbę, rodzaje, tryby.
- Odmienia rzeczownik, przymiotnik i łatwe przykłady liczebnika.
- Wyodrębnia w zdaniu podmiot, orzeczenie.
- Wykonuje wykres prostego zdania złożonego
- Wskazuje wyraz podstawowy i pochodny.

Ocena niedostateczna

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, którego wiedza i umiejętności wykluczają samodzielne lub przy pomocy nauczyciela wykonanie zadań o elementarnym stopniu trudności.

➤ Kształcenie językowe i literackie

Wiadomości

- Nie opanował w stopniu zadowalającym wiadomości dotyczących rodzajów i gatunków literackich.
- Nie zna podstawowych cech powieści.

Umiejętności

- Uczeń nie opanował techniki głośnego i cichego czytania tekstu w stopniu zadowalającym, ma trudności ze zrozumieniem lektury.
- Nie potrafi pracować z książką.
- Nie potrafi dokonywać analizy utworu literackiego.
- Nie odróżnia podstawowych środków artystycznego obrazowania.
- Nie potrafi formułować dłuższych form wypowiedzi pisemnej (opowiadanie, opis, charakterystyka, streszczenie, list).
- Ma słaby zakres słownictwa, błędnie redaguje swoje wypowiedzi pod względem językowym.
- W wypowiedziach pisemnych nie przestrzega zasad ortograficznych, interpunkcyjnych, językowo - logicznych i stylistycznych.

➤ **Nauka o języku**

Wiadomości

- Ma kłopoty z rozpoznawaniem odmiennych i nieodmiennych części mowy.
- Popęłnia rażące błędy w odmianie czasownika, rzeczownika, przymiotnika i liczebnika.
- Nie zna osobliwości w odmianie rzeczownika.
- Ma kłopoty z rozróżnianiem zdania pojedynczego, złożonego, równoważnika zdania,
- Nie potrafi odróżnić zdania współrzędnie i podrzędnie złożonego.
- Nie odróżnia wyrazu podstawowego od pochodnego.
- Nie rozróżnia litery, samogłoski, spółgłoski.

Umiejętności

- Nie umie tworzyć wyrazów pokrewnych.

3. Klasa trzecia gimnazjum

Ocena celująca

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wszystkie wymagania na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:

- Wykracza poza treści programowe.
- Cechuje go krytycyzm, samodzielność myślenia świadcząca o dużej sprawności intelektualnej.
- Wykazuje się znajomością kontekstów kulturowych.
- Ma bogaty zasób słownictwa i świadomie go wykorzystuje.
- Jego wypowiedzi cechuje szczególna poprawność językowa.

Ocena bardzo dobra

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który opanował pełny zakres wiadomości i umiejętności przewidzianych programem nauczania

➤ **Kształcenie językowe i literackie**

Wiadomości

- Ma świadomość wieloznaczności wypowiedzi literackiej.
- Odkrywa w literaturze wartości uniwersalne.

Umiejętności

- Sprawnie posługuje się w wypowiedziach różnorodnymi środkami językowymi (leksykalnymi, składniowymi), słownictwem o zabarwieniu emocjonalnym, konstruuje wypowiedź zgodną z tematem, posługuje się poprawną polszczyzną, unika powtórzeń.
- Biegle dokonuje przekształceń tekstu literackiego (streszczenie, sprawozdanie, opis, opowiadanie).
- Redaguje charakterystykę postaci, charakterystykę porównawczą, używając słownictwa nazywającego uczucia, stany psychiczne i reakcje zewnętrzne, umiejętnie wprowadza cytaty z utworów literackiego, w sposób samodzielny i wszechstronny dokonuje oceny prezentowanego bohatera; dostrzega wpływ środowiska, tradycji, kultury, religii.
- Dokonuje opisu sytuacji na podstawie lektury, a także wydarzeń, sytuacji rzeczywistych.
- Opisuje zjawiska przyrodnicze, krajobraz, wzbogaca wypowiedź różnorodnymi środkami artystycznego wyrazu.
- Redaguje sprawozdanie z przebiegu fikcyjnego lub rzeczywistego wydarzenia, świadomie stosuje składnię typu informacyjnego.
- Redaguje recenzję w formie artykułu do gazetki; dobiera właściwe słownictwo w celu wartościowania i opiniowania.
- Porządkuje argumenty i sporządza plan kompozycyjny rozprawki; redaguje rozprawkę, łączy fakty, syntetyzuje, dedukuje.
- Redaguje list połączony z innymi formami wypowiedzi do różnych adresatów.
- Redaguje protokół z dyskusji.
- Przeprowadza wywiad z osobą fikcyjną w sytuacji stymulowanej.
- Wyraża i uzasadnia swoje zdanie.
- Potrafi prowadzić dyskusję, dokonuje podsumowania wyników dyskusji.
- Negocjuje, stosuje parafrazę, broni swojego stanowiska.
- Opowiada swobodnie z zastosowaniem dygresji.

- Jest świadomym odbiorcą dzieła literackiego, filmowego i teatralnego, porównuje dramat z realizacją telewizyjną, powieść z jej adaptacją filmową.
- Czyta ze zrozumieniem różnorodne teksty literatury pięknej, publicystycznej, popularnonaukowej i fragmentów literatury naukowej.
- Dokonuje uogólnień na podstawie przeczytanego tekstu, określa specyficzne cechy stylu różnych tekstów.
- Omawia symbolikę utworu, nawiązuje do obyczajowości i tradycji narodowej, wskazuje na jej ciągłość i zmienność, wartości moralne i estetyczne.
- Posługuje się w sposób naturalny i funkcjonalny poznanymi pojęciami i terminami z zakresu literatury i kultury.
- Analizuje komunikaty medialne, odczytuje znaki i kody dosłowne i metaforyczne.
- Wykorzystuje media jako źródła informacji i opinii w samodzielnym dochodzeniu do wiedzy.
- Rozpoznaje znaczenia metaforyczne dzieł plastycznych.
- Ocenia wiarygodność i poprawność różnych czasopism.
- Wykorzystuje słowniki, w tym słownik etymologiczny i słownik mitów i tradycji.
- W sloganach reklamowych dostrzega elementy tradycji literackiej i kulturowej, ocenia ich przydatność i sposób wykorzystania.
- Umie korzystać ze środków przekazu i podać przykłady manipulacji w mediach.
- Redaguje list otwarty, uzasadniając własne stanowisko.
- Redaguje przemówienie
- Posługuje się poznanymi technikami notowania.
- Dbą o estetykę pisma, poprawnie stosuje akapity i zachowuje właściwe marginesy.
- Przestrzega zasad kompozycyjnych, ortograficznych i interpunkcyjnych.

➤ **Nauka o języku**

Umiejętności

- Przekształca różnorodne konstrukcje składniowe w zależności od potrzeb komunikacyjnych i stylistycznych.
- Świadomie stosuje i przekształca w wypowiedziach mowę zależną i niezależną, wykorzystuje ich funkcje stylistyczne.
- Parafrazuje teksty, wykorzystując wyrazy synonimiczne, wieloznaczne, przeciwstawne, o zabarwieniu emocjonalnym, o znaczeniu przenośnym, regionalne i środowiskowe.
- Ocenia poprawność neologizmów i zapożyczeń, ich wartość komunikacyjną i stylistyczną.
- Opanował w stopniu bardzo dobrym i świadomie wykorzystuje wiadomości z zakresu fleksji, składni, słowotwórstwa i fonetyki przewidziane programem gimnazjum (zob. wymagania edukacyjne - kl. 1 i 2)

Ocena dobra

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który opanował wiedzę i umiejętności przewidziane podstawą programową.

➤ **Kształcenie językowe i literackie**

Wiadomości

- Umieszcza poznane teksty we właściwych ramach chronologicznych.
- Wykazuje dobrą znajomość treści omawianych lektur, omawia elementy świata przedstawionego utworu - wskazuje wątki, bohaterów i ich powiązania, akcję.
- Rozróżnia cechy poznanych już gatunków literackich oraz ody.
- Rozpoznaje archaizmy, składnię języka staropolskiego, gwarę.
- Rozróżnia kraczyjny i odtwórczy charakter literatury.
- Wskazuje w utworze poznane środki stylistyczne, określa ich funkcje w utworze.
- Rozumie znaczenie poznanych pojęć i terminów z zakresu literatury i kultury i posługuje się nimi.
- Dostrzega różnicę między tworzywem teatru i filmu.

Umiejętności

- Redaguje opowiadanie, streszczenie, sprawozdanie - recenzję, opis sytuacji, charakterystykę porównawczą, rozprawkę, list oficjalny, list motywacyjny, cv, przemówienie
- Określa i ocenia postawy bohaterów ze względu na ich stosunek do pojęć: szczęście, miłość, wierność, wiara w Boga i ideały; analizuje motywy postępowania postaci.
- Dobiera odpowiednie fragmenty tekstu w celu wspierania swoich sądów.
- Świadomie korzysta ze środków masowego przekazu, dostrzega możliwość ich destrukcyjnego oddziaływania.
- Świadomie wybiera czasopisma
- Posługuje się poznanymi słownikami i encyklopediami.
- Ocenia treść i formę reklam.
- Bierze czynny udział w dyskusji, zadaje pytania sprawdzające i naprowadzające; jest obiektywny i bezstronny w ocenie wypowiedzi.
- Sporządza notatki i sprawnie posługuje się nimi w czasie lekcji.

➤ Nauka o języku

Umiejętności

- Buduje poprawne pod względem składniowymi i interpunkcyjnym wypowiedzenia złożone.
- Zapisuje poprawnie pod względem składniowym i interpunkcyjnym mowę zależną i niezależną.
- Stosuje w wypowiedzeniach poprawne formy nazw własnych, nazwisk żeńskich i małżeństw, nazw miejscowości.
- Poprawnie zapisuje nazwy własne, zakończenia nazwisk żeńskich i małżeństw oraz zakończenia: *-ski, -cki, -stwo, -ctwo, -dztwo*,
- Dobiera wyrazy, które najtrafniej wyrażają żądane treści.
- Poprawnie stosuje i zapisuje neologizmy i zapożyczenia.
- Stosuje w swych wypowiedziach synonimy, antonimy i homonimy.
- Poprawnie stosuje wyrazy o znaczeniu przenośnym i konkretnym.
- Opanował w stopniu dobrym wiadomości z zakresu fleksji, składni, słowotwórstwa i fonetyki przewidziane programem gimnazjum (zob. wymagania edukacyjne - kl. 1 i 2)

Ocena dostateczna

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który posiadał wiadomości i umiejętności stosunkowo łatwe do opanowania, użyteczne w życiu codziennym i absolutnie niezbędne do kontynuowania nauki na wyższym szczeblu.

➤ **Kształcenie językowe i literackie**

Wiadomości

- Potrafi wymienić elementy tworzywa teatru i filmu.
- Wymienia rodzaje i poznane gatunki literackie, potrafi wskazać przykłady (pieśń, hymn, tren, fraszka, sonet, ballada, bajka, legenda, mit, przypowieść, nowela, powieść i jej odmiany, opowiadanie, tragedia, komedia, opera).
- Zna terminy literackie potrzebne przy analizie utworu epickiego, lirycznego i dramatycznego.

Umiejętności

- Poprawnie redaguje charakterystykę postaci, opowiadanie, opis, streszczenie, sprawozdanie z lektury, list, list motywacyjny, cv.
- Redaguje rozprawkę zgodnie z planem kompozycyjnym.
- Ustnie i pisemnie opisuje postać, przedmiot, krajobraz.
- Przedstawia treść utworu na podstawie cichego czytania tekstu, określa akcję i jej przebieg, wskazuje monologi i dialogi, rozumie motywacje postępowania bohaterów.
- Rozumie ogólny sens czytanych tekstów, określa problematykę.
- Odkrywa w literaturze społeczne, patriotyczne i religijne postawy bohaterów i konfrontuje je z zachowaniem osób rzeczywistych.
- Wskazuje w utworze środki artystycznego wyrazu.
- Świadomie korzysta ze środków masowego przekazu.
- Samodzielnie posługuje się poznanymi słownikami.
- Zna i stosuje przynajmniej w stopniu dostatecznym zasady ortografii i interpunkcji.
- W jego wypowiedziach mogą pojawiać się nieliczne usterki, błędy składniowe, interpunkcyjne, ortograficzne; dopuszczalna jest niespójność pewnych fragmentów, ale przy zachowaniu myśli przewodniej.

➤ **Nauka o języku**

Umiejętności

- Buduje wypowiedzenia złożone zależnie od potrzeb komunikacyjnych, wykorzystując przy tym wiedzę z zakresu składni.
- Dobiera synonimy, antonimy, wskazuje homonimy, neologizmy i zapożyczenia, poprawnie je zapisuje.
- Dostrzega różnicę między mową zależną i niezależną, stosuje poprawną interpunkcję.
- Poprawnie odmienia proste nazwy miejscowości, nazwiska żeńskie i małżeństw.
- Określa funkcje składniowe znanych części mowy.
- Opanował w stopniu dostatecznym wiadomości z zakresu fleksji, składni, słowotwórstwa i fonetyki przewidziane programem gimnazjum (zob. wymagania edukacyjne - kl. 1 i 2)

Ocena dopuszczająca

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, którego wiedza i umiejętności pozwalają na samodzielne lub przy pomocy nauczyciela wykonanie zadań o niewielkim stopniu trudności.

➤ **Kształcenie językowe i literackie**

Wiadomości

- Określa najważniejsze cechy powieści: akcję, fabułę, wątki, bohaterów, temat.
- Odróżnia epikę, lirykę i dramat.
- Rozumie pojęcia: podmiot liryczny, narrator, archaizm, obyczaj, adaptacja, opera, środki masowego przekazu; aforyzm, autobiografia, dramat, komedia, realizm.

Umiejętności

- Jego technika czytania i rozumienia tekstu literackiego daje możliwość samodzielnego przekazania opowiadania odtwórczego; określenia przy pomocy naprowadzających pytań ogólnego sensu utworu i jego problematyki..
- Potrafi odróżnić w utworze fikcję, fakt,
- W stopniu zadowalającym pracuje z książką; zaznacza fragmenty, rozumie je, wyciąga z nich proste wnioski.
- Potrafi krótko scharakteryzować bohatera.
- W prostych przykładach wskazuje: apostrofę, porównanie, przenośnię, uosobienie, epitet, rymy, pytania retoryczne.
- Umie znaleźć odpowiednią informację we wskazanym słowniku.
- Samodzielnie pisze plan ramowy, charakterystykę bohatera, opowiadanie, streszczenie, list, porządek zebrania.
- W miarę poprawnie wygłasza z pamięci utwory poetyckie lub fragmenty prozy .
- W wypowiedziach pisemnych popełnia błędy stylistyczne, logiczne, rzeczowe, ortograficzne i interpunkcyjne nie przekreślające jednak całkowicie wartości pracy i wysiłku, jaki włożył w ich napisanie.

➤ **Nauka o języku**

Wiadomości

- Rozpoznaje odmienne i nieodmienne części mowy.
- Samodzielnie podaje 1 - 2 przykłady osobliwości w odmianie rzeczownika.

Umiejętności

- Poprawnie buduje wypowiedzenia złożone.
- Odróżnia mowę zależną od niezależnej.
- Potrafi podać przykłady synonimów, wyrazów o przeciwstawnym znaczeniu, zapożyczeń, neologizmów.
- Opanował w stopniu zadowalającym wiadomości z zakresu fleksji, składni, słowotwórstwa i fonetyki z klas poprzednich:
- Poprawnie stosuje skrócone formy zaimków.
- Odmienia czasownik przez osoby, liczbę, rodzaje, tryby.
- Wskazuje w prostych zdaniach imiestów (bez określania jego nazwy).
- Odmienia rzeczownik, przymiotnik i łatwe przykłady liczebnika.
- Wyodrębnia w zdaniu podmiot, orzeczenie.
- Rozróżnia zdania pojedyncze i złożone, równoważnik zdania, zdanie pytające, wykrzyknikowe, oznajmujące.
- Na prostych przykładach rozróżnia zdania współrzędnie i podrzędnie złożone.
- Wykonuje wykres prostego zdania złożonego

- Wskazuje wyraz podstawowy i pochodny.
- Tworzy rodzinę wyrazów.
- Odróżnia samogłoski od spółgłosek.

Ocena niedostateczna

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, którego wiedza i umiejętności wykluczają samodzielne lub przy pomocy nauczyciela wykonanie zadań o elementarnym stopniu trudności.

➤ **Kształcenie językowe i literackie**

Wiadomości

- Samodzielnie podaje 1 - 2 przykłady osobliwości w odmianie rzeczownika.

Umiejętności

- Uczeń nie opanował techniki głośnego i cichego czytania tekstu w stopniu zadowalającym, ma trudności ze zrozumieniem lektury.
- Nie potrafi pracować z książką.
- Nie opanował w stopniu zadowalającym wiadomości dotyczących rodzajów i gatunków literackich.
- Nie potrafi dokonywać analizy utworu literackiego.
- Nie potrafi formułować dłuższych form wypowiedzi pisemnej (opowiadanie, opis, charakterystyka, streszczenie, list, rozprawka).
- Ma słaby zakres słownictwa, błędnie redaguje swoje wypowiedzi pod względem językowym.
- W wypowiedziach pisemnych nie przestrzega zasad ortograficznych, interpunkcyjnych, językowo - logicznych i stylistycznych.

➤ **Nauka o języku**

Umiejętności

- Ma kłopoty z rozpoznawaniem odmiennych i nieodmiennych części mowy.
- Popelnia rażące błędy w odmianie czasownika, rzeczownika, przymiotnika i liczebnika.
- Ma kłopoty z rozróżnianiem zdania pojedynczego, złożonego, równoważnika zdania,
- Nie potrafi odróżnić zdania współrzędnie i podrzędnie złożonego.
- Nie odróżnia wyrazy podstawowego od pochodnego.
- Nie umie tworzyć wyrazów pokrewnych.
- Nie rozróżnia litery, samogłoski, spółgłoski.
- Nie odróżnia mowy zależnej od niezależnej.
- Nie potrafi wskazać synonimów, antonimów, homonimów, neologizmów, zapożyczeń.

III. WARUNKI I SPOSOBY OCENIANIA, KLASYFIKOWANIA I PROMOWANIA – NA PODST. ROZPORZĄDZENIA MINISTRA EDUKACJI NARODOWEJ I SPORTU Z DNIA 7 WRZEŚNIA 2004 ROKU.

➤ **Kartkówki i sprawdziany**

- Nauczyciel informuje uczniów o planowanym sprawdzianie przynajmniej tydzień wcześniej (termin sprawdzianu wpisuje ołówkiem w dzienniku lekcyjnym).]
- Pisemne prace powinny być ocenione w terminie 2 tygodni od napisania.
- Wypracowania powinny być ocenione w terminie 3 tygodni od napisania.

➤ **Ocenianie semestralne i końcoworoczne**

- Nauczyciel powiadamia ucznia i wychowawcę o przewidywanej ocenie niedostatecznej na miesiąc przed klasyfikacją, a wychowawca w formie pisemnej powiadamia rodziców.
- Uczeń, który opuści 25% odbytych lekcji w danym semestrze, zobowiązany jest do zaliczenia danej partii materiału w formie pisemnej. W przypadku 50% nieobecności na zajęciach lekcyjnych w semestrze, uczeń może być klasyfikowany na podstawie egzaminu klasyfikacyjnego.
- Na tydzień przed końcem każdego semestru, nauczyciel powiadamia ucznia o przewidywanej ocenie semestralnej lub rocznej (od oceny rocznej uczeń może się odwołać). Oceny proponowane wraz z datą są zapisywane w dzienniku lekcyjnym.
- Uczeń może się odwołać od trybu wystawiania oceny rocznej.